

VRCHLICKÝ A KONOPNICKA

František Všeticka

Jaroslav Vrchlický měl vřelý vztah k polské literatuře a polským spisovatelům. Mnohé z nich osobně znal, mezi nimi rovněž Marii Konopnickou. Oba se osobně setkali začátkem podzimu 1884 v jeho domě v Chuchlí u Prahy. K tomuto setkání Konopnickou doprovodil novinář František Šimáček, jehož smrti v následujícím roce hluboce želela. Zachované listy, jež Konopnicka psala Vrchlickému, naznačují, že jejich pražské setkání bylo první a poslední zároveň.

Maria Konopnicka českého básníka hojně překládala, přetlumočených básní je několik desítek. Šestý svazek její *Poezie* z roku 1904 obsahuje 37 přeložených čísel z Vrchlického, zmíněný svazek přitom nezahrnuje všechna autorčina přebásnění českého poety. On jí na oplátku dedikoval básně *Spartakus (Zlomky epepeje)*, *Jezdec v lese (Fresky a gobelíny)* a oddíl *Sonety heroické* ze sbírky *Sonety samotáře*.

Maria Konopnicka o Vrchlickém zároveň několikrát psala - konkrétně v časopisech *Świt*, jehož byla redaktorkou, *Przegląd Literacki* a *Tydzien*. Stejně tak Vrchlický, který při jubilejních oslavách Marie Konopnické roku 1902 přednesl v Ognisku Polskem, což byla polská organizace studentů žijících v Čechách, projev o Konopnické. Ještě téhož roku byl publikován v *Máji*. Jaroslav Vrchlický v něm vysoce ocenil její sbírku *Itálie*: „Právě v předvečer jubilea vyšla v překladu paní Pavly Maternové celá a snad nejkrásnější sbírka Itálie, která v dějinách nejen polské poezie, nýbrž celého Slovanstva stojí vedle nejlepšího a nejvyššího, co zrodila poezie XIX. století.“⁴ Básnířčinu poezii charakterizoval pak těmito slovy: „Vyslovuje duši a srdce Polsky, procházející hranolem umění, klasických reminiscencí, přírodních dojmů, vlasteneckých tradic a legend s celou něžností ženy a matky. Umí k jemně nadechnutým improvizacím družiti těžké kovové údery trpící své duše, co na paletě její lesknou a třpytí se barvy až oslňující.“⁵ Roku 1902 při jubileu pětadvacetileté

⁴ *Vrchlický, J.:* Maria Konopnicka. *Máj* 1, 1902 - 1903, s. 57.

⁵ *Ibidem*.

literární činnosti Marie Konopnické přednesl Jaroslav Vrchlický nejenom projev o polské spisovatelce, ale napsal o ní dokonce sonet. Časopisecky vyšel v Květech v jubilejním roce,⁶ knižně ve sbírce *Prchavé iluze a věčné pravdy* roku 1904.

Mezi oběma literáty probíhala poměrně čilá korespondence. Z dopisů, které psala Maria Konopnicka, se zachovalo 34 listů, jež jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze a v Polsku byly v úplnosti publikovány. O Vrchlického odpovědích, zasílaných autorce, nevíme – pokud je mi známo – nic. Konopnická ve svých listech obdivuje básníkovou poezii; o sbírce *Perspektivy* a o jejím oddílu *Staré Fresky* v listopadu 1884 z Varšavy píše: „V ty Vaše perspektivy je možno se zahledět a myšlenky v nich ztratit a zapomenout, že žijeme ve století, v němž lidstvo onemocnělo na krátkozrakost. Umíte, drahý Poeto, s podivnou silou ukazovat stezky ducha, vyšlapané kdysi, dávno, kdy ještě duch chodil po zemi... Staré fresky mají skutečně tu jasnost a nevinnou naivnost dávných maleb, které rozkvétaly pod rukou jakéhosi Fra Beata...“⁷ Nejinak se Maria Konopnicka vyslovuje o Vrchlického dramatech *Julián Apostata*: „Jsem velmi zaujata Vaším Apostatou. Kreace je to ve svých psychických momentech vysoce dramatická; celé poklady je možno z ní dobyt. Předem cítím, že jste Vy, Pane, byl šťastným a mocným čarodějem, který ty poklady dovedl dobyt; chtěla bych je spatřit co nejspíš.“⁸ Dopisy, jež Konopnicka dostávala od Vrchlického, byly jí jakýmsi balzámem, životním vzpruhou; v závěru svých listů se často dožadovala útěchy a brzké odpovědi: „... ráda bych byla ve Vaší Praze, abych Vás zhlédla a uslyšela Váš hlas. Je mi teskno. Moje myšlenky se mne doprošují, abych je za Vámi pustila... Nu, nevím, jak budou přijaty, poněvadž už tak dávno jsem neměla od Vás ani jednoho slovíčka. – Víím, Pane, že Vám je to k životu celkem nepotřebné; mně ale potřebné. – Budete tohoto léta v Karlsbadu? Jest-li ano – přijedu tam. Toužím tam být. Pozdravuji Vás, Pane. Pište mi, prosím.“⁹

Oba autoři napsali sbírku básní inspirovanou Itálií – u Konopnické je to svazek nazvaný *Itálie*, u Vrchlického dávno před Konopnickou vydaná sbírka *Rok na jihu*.

Oba obdivovali italského malíře Giotto a každý z nich o něm napsal báseň. Konopnicka ve své Itálii zpodobila Giottovu madonu, Vrchlický v básni

⁶ Vrchlický, J.: Marii Konopnické. Květy 24, kniha 49, 1902, s. 548.

⁷ Konopnicka, M.: Korespondencja, tom 1. Wrocław 1971, s. 193.

⁸ Konopnicka, M.: Korespondencja, tom 1. Wrocław 1971, s. 197.

⁹ Tamtéž, s. 195.

Giotto a duše (Co život dal) zachytil výtvarníkovu marnou touhu po zobrazení lidské duše.

Oba umělci usilovali o rozměrnou poému, u Konopnické plně a u Vrchlického částečně inspirovanou Mickiewiczem. Konopnicka tyto podněty realizovala v *Panu Balcerovi v Brazílii*, Vrchlický pak v několika rozsáhlých skladbách, především však v epopeji *Twardowski*, který námětově čerpá z polské skutečnosti. Konopnicka toto dílo v jednom dopise nazvala „slovanským Faustem“.¹⁰

Oba básníci byli významnými překladateli a měli částečně stejné lásky - oba překládali rakouského Roberta Hamerlinga a italskou Adu Negri.¹¹

Maria Konopnicka v říjnu 1885 Vrchlickému napsala: „Stále více patříte nám, Pane. Polsko Vás zná a miluje.“¹² Obávám se, že v současné době Polsko Vrchlického nezná. A český čtenář jej postupně přestává znát.

Pracovní seminář o životě a díle Dionýze Ďurišina

Dne 16. 4. 1997 se na půdě Ústavu světové literatury SAV v Bratislavě konal pracovní seminář věnovaný životu a dílu nejvýznamnějšího slovenského komparatisty Dionýze Ďurišina (16.10. 1929 - 26.1. 1997). Zhruba dvě desítky badatelů (za účasti rodiny zesnulého) z akademických a univerzitních pracovišť z bývalé federace (Bratislava, Brno, České Budějovice, Praha a Prešov), většinou Ďurišinovi nejbližší spolupracovníci, diskutovaly z nejrůznějších aspektů o koncepci týmu slovenského literárního vědce, který formuloval tzv. teorii meziliterárnosti. To se odráželo v přesvědčení o definitivním rozpadu tradiční srovnávací vědy na klasickou komparatistiku zabývající se kontaktologií a typologií ve vztahu jednotlivých národních literatur a na novou disciplínu, jejíž

¹⁰ Tamtéž, s. 195.

¹¹ Vrchlický přetlumočil Hamerlingovy rozsáhlé básně *Ahasver v Římě* (1900) a *Amor a Psyché* (1907), jeho překlady Hamerlingovy drobné lyriky vyšly posmrtně pod názvem *Výbor lyriky* (1928). Z Ady Negri přetlumočil šest básní, jež jsou obsaženy v jeho antologii *Tři knihy vlaské lyriky* (1894). M. Konopnicka zahrnuje překlady obou básníků do šestého svazku své *Poezie* (1904), do něhož rovněž pojala překlady Vrchlického básní.

¹² *Konopnicka, M.*: Korespondencja, tom I. Wrocław 1971, s. 197.